

Poznámky k výchově důstojníků dělostřelectva z povolání.*)

Vojenská služba v míru je přípravou pro případ války. Důstojník, má-li splnit své povinnosti, musí být vychován a vycvičen tak, aby byl schopen zastávat službu v míru i ve válce v poli.

V dalším chci poněkud rozvést a vytyčit všeobecné směrnice, jak by měl důstojník být připravován k vykonávání služby jak ve škole, tak i v době služby u pluku. Protože doba, ztrávená u pluku, je mnohem delší než doba, ztrávená ve škole, zhodnotím službu důstojníka u pluku se zřetelem na přípravu služby v poli a podle možností daných službou u pluku vyvodím, jak by ho škola měla připravit k další službě a jak na základě této přípravy ze školy by mělo být pokračováno v jeho výcviku u pluku.

Předem nutno zdůraznit, že převážná část běžné práce důstojníka dělostřelectva v míru je úplně jiná než práce, která je od něho požadována ve válce.

U pluku v míru se především požaduje od důstojníka výcvik a výchova mužstva, výcvik a výchova koní, udržování kázně, ošetřování a udržování materiálu a velmi mnoho různých kancelářských anebo správních výkonů, souvisejících se službou v míru. Část těchto výkonů je čistě mírová, nesouvisí vůbec se službou v poli, přes to okolnostmi je důstojník nucen tuto službu konat, a to buď z toho důvodu, že není dostatek zkušených instruktorů z řad mužstva, nebo že běží o materiální odpovědnost. Také není možno důstojníka od těchto služeb osvobodit, neboť je a musí být za vykonávání těchto služeb odpověden. Při tom musí jim důstojník věnovat největší část služební doby.

Poměrně velmi málo času možno u dělostřeleckého pluku věnovat vlastní přípravě důstojníka pro službu v poli. Tato příprava záleží zejména v ostré střelbě, v posádkových a závěrečných cvičeních. Na neštěstí dostává důstojník při všech těchto příležitostech zpravidla velmi skreslený obraz průběhu skutečného boje: při ostré střel-

*) Tyto poznámky se týkají jen důstojníků, zastávajících funkce, které odpovídají hodnosti poručíka až štábního kapitána, tuto hodnost v to čítaje.

bě pro nutnost různých bezpečnostních opatření, při taktických cvičeních pro překotný spád operací, způsobený tím, že pěchota necítí účinků palby protivníka a že velitel chce co nejvíce procvičiti při jednom cvičení.

Poďíváme se, jak probíhá celoroční služba důstojníka u pluku. Od nástupu nováčků je povinen řídit a provádět výcvik mužstva. Je přirozené, že ho této povinnosti zbaviti nemůžeme. Služební doba mužstva je krátká a mimo to stále zápasíme s nedostatkem instruktorů. Od začátku listopadu jsou u útvarů zřízeny poddůstojnické školy, které trvají až do odchodu staršího ročníku do zálohy. V těchto školách jsou někteří důstojníci zaměstnáni jako učitelé. Na vyučování je nutno se připravovat. Současně s poddůstojnickou školou nutno pokračovat ve výcviku s ostatním mužstvem. Jakmile již poněkud pokročil výcvik nováčků, konají se posádková a mezi-posádková cvičení. V této době začíná také výcvik v baterii a později v oddílu, vesměs s mužstvem nevycvičeným, musí se tedy důstojník opět především věnovat výcviku mužstva. Přicházejí záložníci, s kterými je nutno zvláště se zabývat, se záložními důstojníky nutno provádět zvláštní zaměstnání. Uvážíme-li k tomu, že skoro každý důstojník mimo svou hlavní funkci musí konat ještě funkci jinou, jako plynového důstojníka, referenta mravní a tělesné výchovy, správce budov, správce zátiší, správce jídelny, jezdit mimo svého koně ještě remontu atd., vidíme, že každý důstojník je zaměstnán touto mírovou prací tak, že mu na ostatní práci zbude jen velmi málo času a někdy dokonce čas žádný. Běžným výcvikem u pluku je důstojník nucen stále a stále se zabývat především s mužstvem; pro výcvik pro jeho vlastní funkci v poli mu zbude času velmi málo. Naproti tomu v poli od důstojníka požadujeme skoro vesměs práce, které nejsou v žádné souvislosti s výcvikem mužstva. Nejlépe to lze vidět na práci orientačního důstojníka a na řízení střelby.

Vlastní výcvik a výchova důstojníka se provádí vlastně jen při tak zvaných důstojnických zaměstnáních anebo při cvičeních, která jsou prováděna jen za tímto účelem. Na to ovšem není možno věnovat libovolně mnoho času z důvodů výše uvedených. Obvykle se tomuto zaměstnání věnují dvě až tři odpoledne v týdnu, počínaje začátkem ledna a konče výcvikem v oddílu nebo odchodem na ostrou střelbu. Možno si lehce vypočítat, že je to nejvýše 50 půldnů. Za tuto dobu je nutno zopakovat, a to důkladně především nauku o střelbě, práce orientačního důstojníka, styčného důstojníka, taktiku a polní službu.

Pojmem nauka o střelbě nemyslím ovšem jen zopakování zamíření baterie a pravidla pro pozorování a zastřílení, nýbrž nauku o střelbě v plném rozsahu od přípravy střelby za různých bojových situací do provádění účinné střelby za různých situací. Za předpokladu, že všichni účastníci zaměstnání tomuto oboru výcviku rozumějí, možno přistoupit ihned k řešení konkrétních případů.

Práce orientačního důstojníka, má-li býti skutečně prakticky zopakována, vyžaduje hodně času, přibližně asi tolik jako nauka o střelbě. Doba tomuto výcviku věnovaná je ovšem závislá na po-

čtu pracujících důstojníků, na počtu souprav přístrojů, které jsou k dispozici, a konečně na tom, jak okolí posádky je pro tento výcvik připraveno.

Ze zkušenosti vím, že pro obstojnou aplikaci nauky o střelbě je potřeba 60 až 100 hodin, pro zopakování prací orientačního důstojníka okolo 60 hodin, ovšem za toho předpokladu, že všichni účastníci zaměstnání celou látku ovládají a provádí se skutečně jen aplikace.

K zopakování výcviku styčného důstojníka a výcviku v taktice a polní službě bude vždy potřeba mnoho času. Jsou to obory výcviku, kterým se nelze naučit, kde každou situaci nutno řešit individuálně podle daných okolností. Zde jen častým řešením různých situací možno nabýt jisté zručnosti a přesnosti v provádění.

Tím nejsou ani zdaleka vyčerpány všechny obory výcviku, kterému se nutno při těchto zaměstnáních věnovat. Jak vidět, není u pluku nikdy dostatek času, aby se tu důstojník mohl vycvičit pro všechny úkony, které budou od něho požadovány v poli. Přes to však, má-li tyto úkony v poli provádět, musí mu být běžnými, nesmi mu činit obtíže. Jak toho dosíci?

Především si musí přinést k pluku již ze školy velmi pevný a široký základ vědomostí, potřebných nejenom pro jeho mírovou službu vychovatele, nýbrž i pro jeho válečnou službu vůdce a velitele vojinů. Tento základ bude záležet jednak ve velmi obsáhlém všeobecném a odborném vzdělání, ovšem především ve vzdělání takovém, kterého se dá později k výkonné službě využití, jednak v pevném charakteru, který mu umožní z lásky k zvolenému povolání překonávat obtíže a přinášet oběti, kterých jeho povolání vyžaduje, ochotně, dobrovolně, bez reptání a bez donucování od nadřízených. Snad nikde jinde tak jako právě v životě vojenském se neukazuje, že nedostatky charakteru nemohou se vyvážit ani sebelepšími vědomostmi, protože tyto vědomosti v rozhodném okamžiku selžou vždy, když selže charakter. Proto musí škola věnovat výchově charakteru důstojníků velikou pozornost.

Pro nutnost vyššího všeobecného vzdělání uvedu několik příkladů. Kdo ovládá planimetrii, trigonometrii a geodesii, tomu nečiní žádných obtíží práce orientačního důstojníka, protože je to pouhé využití těchto nauk pro řešení určitého úkolu. Při každém úkonu je nutno pochopit jeho smysl, uvědomit si, proč jej dělám, tedy k jakému účelu se tohoto úkonu využije, dále znát důvod, proč se ten onen úkon provádí určitým způsobem. Kdo se na průběhu postupu při určování bodu protínáním zpětným z paměti, aniž má příslušné vědomosti z planimetrie, určitě za kratší nebo delší dobu — podle toho, jakou má paměť — nebude s to tento úkon provést.

Pro porozumění nauce o střelbě jsou nutné určité vědomosti z balistiky. Na průběhu provedení úplné přípravy se zjistí střelbou, že prvky střelby získané výpočtem neodpovídají cíli. Důstojník, mající úplnou přípravu naučenu, aniž jí dobře rozumí, je tímto výsledkem přesvědčen, že úplná příprava je buď velmi nepřesná nebo se jí prakticky nedá využít; při tom si však neuvědomil, že třeba neměl

počáteční rychlost střelejícího děla srovnánu s počáteční rychlostí tabulkovou, neznal vlastností použité serie prachu, neuvědomil si stupně přesnosti topografické práce atd.

Uvažujeme-li o jakémkoliv úkonu, vždy dojdeme k názoru, že pro řádné porozumění tomuto úkonu potřebujeme určitých předběžných všeobecných a odborných matematicko-technických vědomostí. Vojenská látka odborná, která se má ve škole probrat, je velmi obsáhlá, naproti tomu čas, který je ve škole k dispozici, je omezen. Nelze si myslit, že by si někdo mohl veškerou látku prostě pamatovat, aniž by ji rozuměl. Kdo však má odpovídající vyšší předběžné všeobecné odborné vzdělání, pro toho jsou čistě vojenské úkony hračkou, a co je hlavní, nikdy je nezapomene.

Tedy vyšší úroveň všeobecného a všeobecně odborného vzdělání je základem, který se později stále uplatňuje a který je podmínkou porozumění speciálním výkonům. Všeobecným a všeobecně odborným vzděláním nutno rozuměti: matematiku, geometrii, fysiku, chemii, chemickou technologii, mechaniku, geodesii, deskriptivní geometrii, balistiku, konstrukci materiálu a podobné předměty.

Studium těchto předmětů je důležité nejen pro získání vědomostí, nýbrž i z důvodu všeobecně výchovného, poněvadž jejich studium nutí člověka k rozumovým úvahám a ukazuje určité, přesné pracovní metody, což je pro důstojníka dělostřelectva nejdůležitější.

Jedním z cílů výchovy ve škole musí být naučit důstojníka pracovat, a to pracovat správně a rychle. Toho je možno dosáhnout jen studiem, nikoli však jen cvičením paměti. Aby se tohoto cíle dosáhlo, nutno frekventanty škol cvičit v řešení problémů a zahrnout učení se pouček z paměti. Při vyučování nutno postupovat deduktivně, nutno zjistit, co je pro řešení problému známo a co nutno teprve hledat.

Látka, která se má ve škole probrat, je velmi obsáhlá, a proto v žádné škole není možno probrat úplně vše, co se od důstojníka později bude požadovat. Z toho důvodu vyplývá jediné možné poučení: vést a naučit důstojníka samostatné práci. Bylo by na příklad zbytečnou ztrátou času probírat ve škole Cvičební řady děl všech vzorů. Úplně stačí probrat důkladně Cvičební řád u jednoho děla, při čemž nutno zdůraznit, proč ten neb onen úkon u děla nutno provádět způsobem, předepsaným Cvičebním řádem. Účel tohoto výcviku bude především ten, aby se žáci naučili rozumět Cvičebnímu řádu. Dosáhne-li se toho, je zbytečné ztrácet čas ve škole na výcviku u ostatních vzorů děl, ale můžeme s velkou výhodou využít takto provedeného výcviku k výcviku instruktorskému tím, že jednotlivým žákům uložíme, aby se za pomoci předpisu připravili na instruktorskou činnost u jiného děla. Kdo není pak s to tuto přípravu vykonat sám bez učitele, ten nebude a také nemůže být řádným důstojníkem.

Obdobně je tomu s dělostřeleckou naukou. Zde nutno klást hlavní důraz ne na vyjmenování všech součástí u všech děl, nýbrž na účel a funkci jednotlivých součástí, na udržování a ošetřování. K tomu je ovšem potřebí určitých znalostí z technologie a z konstrukce materiálu.

Posuzují-li jakoukoli činnost důstojníka — hlavně v poli — dojdou vždy k názoru, že pro tuto činnost nestačí umět předpisy zapaměti, nýbrž že nutno předpisům dobře rozumět, to jest: vědět, proč a proč právě předepsaným anebo zvoleným způsobem se co dělá. Je jisté, že si po častém provádění určitých úkonů provádějící ani neuvědomuje, proč tyto úkony koná určitým způsobem; je to pro něho samozřejmé. Tím se jeho práce stává více méně mechanickou. K této mechaničnosti jsme však došli přirozeným postupem — není to drill.

Na základě toho možno vyvodit tento závěr: Do školy patří frekventant s vyšším předběžným vzděláním. Škola pak má mít úkol především vychovat, t. j. dát frekventantu co nejširší všeobecné a odborné vzdělání, naučit jej rozumově a ekonomicky pracovat a zdokonalit jeho charakter; co se výcviku týká, zabývat se jím jen do té míry, aby frekventant viděl, jak tohoto vzdělání ve službě využít. Zručnosti a rychlosti ve výkonech možno dosáhnout jen častým opakováním výkonů a na to ve škole není času a často ani prostředků. Tedy rozumové odůvodnění účelu práce a rozumové odůvodnění provedení práce určitým způsobem. U pluků pak častým prováděním různých úkonů možno teprve dosáhnout praxe, to jest provádět známé výkony rychle a přesně.

K tomuto výcviku u pluku je potřebí ovšem také hodně času, má-li býti důstojník s to zastávat všechny funkce, vyskytující se u oddílu v poli. S požadavku zastávání všech funkcí důstojníkem dělostřelectva z povolání u oddílu není možno nic slevit, to jest není možno připustit jeho specialisaci jen na určitou funkci, protože sbor důstojníků z povolání je jedinou zálohou, z které možno nahrazovat úbytky specialistů záložních důstojníků. Jinak by se mohlo stát, že by se jednotka v poli octla na příklad bez orientačního důstojníka, spojovacího důstojníka a p., což je nemožné.

Budeme-li tyto služby od důstojníka požadovat, musíme mu dát možnost anebo jej přinutit, aby pracoval ve všech oborech služby, to jest, nutno mu dát k tomu především čas a prostředky. Jak potřebný čas získat, aby při tom ostatní služba netrpěla, bude záležet na výcvikových a ubytovacích poměrech jednotlivých útvarů; je to jedna z nejzávažnějších otázek, kterou je nucen řešit velitel útvaru. Nejlepe bude, když si velitel rozvrhne výcvikovou látku pro důstojníky na několik let. Probere a nacvičí každoročně jen část látky, ale důkladně, a tak po skončení cyklu bude mít jistotu, že jeho důstojníci látku také strávili. To ovšem vyžaduje, aby pohyb důstojníků z pluku do pluku (přemísťováním) byl co nejmenší.

Tyto poznámky ani zdaleka nevyčerpávají látku úplně, jsou to skutečně jen poznámky. Celá otázka by si však zasloužila velmi důkladného studia, neboť je vskutku životní otázkou dělostřelectva a tím také životní otázkou celé armády a státu.

Účelem těchto řádků je hlavně upozornit na načrtnutý problém, dát látku k přemýšlení jak velitelům různých stupňů a útvarů, tak i důstojníkům učitelům ve školách a spoluprací všech dosíci při výchově a výcviku za daných poměrů co nejlepšího výsledku.